3-a Jaro. N-o 156 APERAS SEMAJNE 29. Septembro 1927

ESPERANTO JE LA SERVO DE L' TUTMONDA PROLETARO

SENNACIULO

OFICIALA ORGANO DE SENNACIECA ASOCIO TUTMONDA

REDAKTEJO: 14, avenue de Corbéra, Paris-12e Gvidanto: E. Lanty | SIDEJO de Ekzekutiva Komitato de SAT 23, rue Boyer, Paris-20e | ADMINISTREJO: Colmstr. 1, Leipzig O 27 Administranto: R. Lerchner

HOMO KAJ DIECO

Dio ne ekzistas

La jena artikolo estis skribita de Prof. Benito Mussolini, kiam li estis direktoro de la laborista jurnalo "Avanti" (Antaŭen). Hodiaŭ li tre ŝatas aŭ ŝajnigas ŝati ĉiujn klerikalajn malsaĝaĵojn, ĉar ili helpas lin en la regado de la popolo.

Kiam ni jesigas, ke: Dio ne ekzistas, ni intencas, per tiu propozicio, nei la ekzistadon de la persona dio de teologio, la adorata dio — sub diversaj formoj kaj per diversaj manieroj — de la tutmondaj piuloj — la dio, kiu de nenio kreas la universon, de la ĥaoso la materion, la dio, kiu havas atributojn absurdajn kaj tedegajn al la homa prudento.

Ni do ne batalas la dion, kiun ĉiu filozofo kaj ĉiu mistikulo povas krei — eble laŭ sia bildo kaj simileco. Ne apartenas al ni, disputi pri "la animo de la mondo" de Giordano Bruno, "la monado" de Leibnitz, la "panteismo" de Spinoza, "la superega ekzistaĵo" de Robespierre, aŭ pri la "metafiziko" de Mazzini, aŭ la "direktanta ideo" de Claude Bernard.

Tiuj ĉi dioj prezentas nur simplajn filozofiajn elpensaĵojn; ili estas la respondoj al la "kialo" de vivo, kaj, anstataŭ pruvi la religiajn diojn, ili batalas kaj detruas ilian ekzistadon.

De Bacone, Galileo, Cartesio — tiu ĉi triunuo, kiu en Anglio, Italio kaj Francio iniciatis la eksperimentan filozofion, la Scienco, kun ĉiuj siaj fakoj, okupadis entute kaj almilitis ĉiujn kampojn de la homa scio, — tiujn ĉi kampojn, antaŭe senfruktigitajn de malplenaj akademiaj disputadoj de iuj pseŭdofilozofioj, hodiaŭ fariĝintajn fruktodonajn dank' al nova metodo, kiu prezidas al la scienca serĉado — metodo esence objektiva — sen antaŭjuĝoj nek absolutaj antaŭsupozoj, — metodo de esploro, kiu, antaŭ ol demandi al si la "kialo'n" volas koni la "kielo'n".

Tiel, je ĉiu eltrovo de ĥemio, de fiziko, de biologio, kaj de antropologiaj sciencoj, je ĉiu praktika apliko de la eltrovitaj principoj, estas dogmo, kiu falas, estas parto de la malnova religia konstruaĵo, kiu elfalas kaj ruiniĝas. La senĉesa

progresado de la naturaj sciencoj forigas — de la urbo al kamparo — la densajn mallumojn de la mezepoko kaj la amasoj dezertigas la preĝejojn, kie dum generacioj kaj generacioj ili trenis sin por preĝi dion — monstran naskaĵon de la homa nesciado.

Tamen la "diistoj", kaj sub tia nomo ni komprenas ĉiujn, kiuj certigas — nature senpruve — la ekzistadon de dio, kredas konfuzigi nin, kiam ili demandas: Forigita dio, kreanto kaj reguliganto de la universo, kiel la ateista materialismo klarigas la vivon en la estado kaj en la fariĝo? Kiel ĝi respondas al la superega "Kialo", antaŭ kiu staras la profunda nokto de la mistero?

Ni respondas: La lasta "Kialo" trenas nin en la kampon de la "hipotezo". Kiam ni alvenas al la ekstrema demando, al la limoj de tiu regiono, kiun Spencer nepropre nomas "la nekoneblon", ni preferas haltigi nian serĉadon anstataŭ ol tute okupi nin pri konstruado de metafizika sistemo — vera parolludo (ĵonglo). La teologiuloj kontraŭe, volante klarigi ĉion, ne haltas eĉ por formuli hipotezon.

Ili ne tenas kalkulon de tuj "rilatecoj" (relativitoj) de la homaj scioj, hodiaŭ bieno de filozofio; sed per absurda procedo, per abstraktaĵoj, ili alvenas al la unuo "dio", tegas ĝin per neeblaj atributoj, metas ĝin kiel eternan veron absolutan, pri kiu ne estas permesata la plej simpla dubo; forigitaj de metafiziko, ili alvenas al dogmo.

Ankaŭ scienco sin turnas al hipotezo, sed ĝi ne pretendas trudi ĝin, ne eĉ kiam ĝi (la hipotezo) fariĝas vero. Kaj nia hipotezo, dum ĝi estas certigata de la sciencaj rezultoj, ŝajnas al ni pli konforma al la bezono de la homa prudento, bezono de libero. La dio fantoma kaj superege ridinda de ĉiuj teologiaj skoloj, servas por haltigi la filozofian elserĉon kaj estas baro malhelpanta la progreson de la homa spirito.

* * *

Ni pensas, ke la universo, anstataŭ esti faraĵo de la teologia kaj klerikala dio, estas nur elmontro de la materio unika, eterna, nedetruigebla, kiu neniam havis komencon kaj neniam havos finon. La materio havas "modojn" per kiuj ĝi sin reflektas en la granda urbo de la homa animo, "modojn", kiuj aliformiĝas, disvolviĝas, kaj migras de formo al formo ĉiam pli kaj pli eminenta.

En tiu ĉi grandega kaj senĉesa pro-

greso de solvo kaj realpleniĝo, nenion oni kreas, nenion oni detruas.

La vivo do, la vivo — en universala signifo — estas nur ĉiama brulado de energioj eterne novaj. La universon oni klarigas kiel movadon de fortoj. Ĉiujn fenomenojn studatajn de la fiziko (varmon, lumon, sonon, elektron), oni povas konsideri kiel vibradojn pli aŭ malpli fortegajn de materio. Materio estas regata de eternaj kaj neŝanĝeblaj leĝoj, kiuj konas nek moralon, nek bonvolon, kiuj ne respondas al la plendoj kaj preĝoj de homoj, sed sur ili repuŝas senkompate ilian sorton. Tiuj ĉi leĝoj regas ĉiujn de la plej malgrandaj al la plej gravaj fenomenoj, de la apero de kometoj al la burĝonado de floroj. Kontraŭ ili homo nenion povas. Ĝi povas sukcesi koni ilin, servi sin per ili, sed ĝi ne povas haltigi ilian agon, bonfaran aŭ malbonan. Kiu povus malebligi la faladon de la akva vaporo, kiu donas la roson? Kiu povus haltigi la teron en ĝiaj dekunu samtempaj movadoj? Kiu povus kontraŭstari al la alfluo de marmovoj aŭ malpermesi la lumon de la suno?

La evolucio regas la "modojn" de materio pro ĝi de la "nekoloraĉelo", kiu prezentas la unuan momenton de la besta vivo, oni alvenas per intersekvaj aliformiĝadoj ĝis ĝia plej alta esprimo: la homo.

El la itala "Populara Universitato" (Rivista Universita Populare) 1913, tradukis *Guteto* kaj *Ebano.*

EL BLANKRUSIO

"Ĥatniki"

Preskaŭ en ĉiu pli-malpli granda blankrusa vilaĝo vi trovos ĝian centron de la kulturo. Ĝi estas vilaĝa legejo, tre moderna vilaĝa klubo, kiu estas nun same necesa por blankrusa kamparano, kiel sigelo de la vilaĝsoveto aŭ grenejo de la komitato de "reciprokhelpo". Kamparano iras en legejon por legi tie gazeton, ricevi bonan konsilon, ekscii la novaĵojn. Ĉiuvespere preskaŭ la tuta aktivularo de la vilaĝo vizitas sian legejon; tie ĉiam lernas *2—3* rondetoj, kolektiĝas knabinoj por ricevi kudro-lecionon. Likvidon de analfabeteco, preparon por teatro-prezentado, murgazeton, disputon pri dio — ĉion ĉi vi trovos nur en legejo. Eĉ tute griza maljunulo, kiam al li tedos sidi en la domo, venas en legejon por aŭskulti "junularon".

Sed kiu gvidas la tutan laboron de vilaĝa legejo, kiu estas vera centro de ĉi laboro? Estas ili, la t. n. "ĥatniki", legejestroj.

*

En tuta Blankrusio nun estas *728* legejoj; el ili *362* estas fonditaj kaj subtenataj de la kamparanoj. Por la ceteraj la rimedojn donas la ŝtato. Krom legejoj ekzistas la t. n. "ruĝaj anguletoj", neplenaj legejoj, la konstruoj, kie legejo okupas ne la tutan domon, sed nur ĝian parton. Da lastaj estis pasintjare 989, nun estas 1469. Kaj la plej aktivaj fondantoj de ĉi legejoj kaj "ruĝaj anguletoj", kolektantoj de la mono por ili inter kamparanaro, estas la "ĥatniki". Tiuj ĉi ne ĉiam ricevas salajron por sia laboro; plej parte ili estas nur aktivaj kamparanoj, kiuj laboras tute senpage.

Jen estas unu ekzemplo de ili:

"En vilaĝo Tumanovka, tre malgranda vilaĝo, kiu havas 25 domojn, iu kamparano el apartenantaj al li du ĉambroj donis unu ĉambron por "ruĝa anguleto". La laboron de ĉi anguleto li gvidas mem. Li mem ĉiutage iras en alian vilaĝon, kie estas legejo, por ricevi gazetojn kaj librojn."

En ĉiuj legejoj ni havas jen kiajn anguletojn: "Anguletojn de Lenin" — 342,

En vilaĝa legejo.

kontraŭreligiajn — 126, de IRH — 114, ruĝarmeajn — 173, virinajn kaj kooperativajn — po 126. Rondetojn ni havas: agrikulturajn — 501, politikajn — 356, dramajn — 383, kontraŭreligiajn — 72, diversajn aliajn — 503. En ĉiuj ĉi rondetoj tra tuta Blankrusio aktive laboras 25 000 kamparanoj.

Kiam iu aktivulo aŭ kuracisto alveturas vilaĝon el urbo, li faras lekcion; la lekciojn organizas ankaŭ nepre legejoj; dum la dua duono de 1926 nur pri agrikulturo estis faritaj por kamparanoj 6163 lekcioj, kiujn aŭskultis 323 414 personoj. La vilaĝa legejo fariĝis kvazaŭ primitiva kamparana universitato.

Ĉion devas organizi kaj gvidi la "ĥatniki". Revoluciaj festoj, reelekto de la soveto, la laboro de kooperacio, la laboro de virinaj grupoj kaj de komsomolanoj ne povas lin preteriri, ne povas preteriri kamparanan legejon.

Tiel iom post iom kleriĝas malklera, plejparte analfabeta Blankrusio. Plej grandan parton de la nova lumo en niaj vilaĝoj ni ŝuldas al nekonataj, neeminentaj, senlacaj kaj nepostulemaj laborantoj de Blankrusia vilaĝo, al "ĥatniki".

P. Kirjuŝin-Minsk.

EL TURKIO

Farso

Turkio, la lando de progreso, kie ĝis nun la laboristoj tute ne ludas ian, eĉ etan, rolon en politika vivo, kie ne estas necesaj elektoj, ĉar nur oficialaj kandidatoj povas esti elektataj kaj kie neniu rajtas esti en opozicio kontraŭ la regantoj. Jen elĉerpaĵo el loka ĵurnalo:

"La preparoj por la parlamentaj elektoj jam komenciĝis. La publika opinio estas direktata por la elekto de la kandidatoj, kiujn rekomendas la Popola Partio[1]). Nia popolo fine komprenas, ke en la vicoj de la Popola Partio, la liberiganto de la lando, troviĝas la saĝaj kaj veraj defendantoj de la patrio. Ne estas loko en nia lando por la opozicio. Oni bone komprenas, ke ĉe ni 'opozicio' estas sinonimo de reakcio aŭ oportunismo. El malnovaj deputitoj, oni opinias, ke nur du anstataŭiĝos kaj ke la ceteraj reelektiĝos."

Ve al iu, kiu proponus sin kiel kandidaton, kies pensoj ne koincidas kun tiuj de la registaro! Eble ne ĉiuj scias, ke homo, eĉ parlamentano, kiu esprimas iun opinion kontraŭan al tiu dezirata de la diktatoroj, estas nomata perfidulo kaj traktata per ŝnuro. Dekoj kaj dekoj da kleraj homoj de la lando jam forpasis per ŝnuro en la lastaj jaroj.

La laboristoj en Turkio estas en tre feliĉa pozicio: ne estas permesate al ili eluzi siajn fortojn por fondi sindikatojn aŭ politikajn organizojn, nek presigi gazetojn aŭ tendencan literaturon, nek kunveni ktp. Sekve restas al ili multe da tempo por . . . laboradi aŭ malsatadi. Tiuj, kiuj havas laboron, laboras po 10 ĝis 14 horoj ĉiutage por tre malaltaj salajroj. Kompreneble, se iu penus fondi laboristan aŭ socialistan organizon (jam malpermesita) tiu estus tuj proklamata "perfidulo", kaj li ricevus sian "meriton", kolĉenon. Pro tio la ĵurnalaro tute silentas pri laboristaj emancipaj temoj. Se ĵurnalo presigas porlaboristajn artikolojn ĝi estas tuj ĉesigata. *E. E. Y.*

[1]) Partio de la registaro kaj ĝia amikaro.

ĈINIO

vidita de franca burĝo

Ĉar la ĉiniaj SAT-anoj ne konsentas informi niajn legantojn pri la moroj, vivkondiĉoj ktp. de siaj samregionanoj, ni estas devigitaj ĉerpi sciigojn ĉe burĝa korespondanto. La ĉi suba raporto estis ja sendita al la grava pariza gazeto "Le Temps" (La Tempo) de ĝia enketanto.

Kompreneble la publikigo de tiu raporto ne signifas, ke ni aprobas aŭ kredas ties enhavon, pri ĝia objektiveco ni ja ne povas juĝi, ĉefe celas instigi niajn orientajn K-dojn, ke ili mem informu la legantojn de "S-ulo" kaj okaze rebatu la vidpunkton de la burĝa raportanto. — E. L.

...Estas tiel nesaĝe opinii pri la ĉinoj ope, kiel rapidege konkludi, ke apartaĵo estas ĝeneralaĵo. Malprave estas aserti, kiel multnombraj eŭropanoj renkontitaj dum mia rondvojaĝo, "ke tiu flavulraso estas malŝatinda, ke oni devas viptrakti ĝin, koloniigi ĝin, ne perdante tempon por instrui ĝin". Same eraras blankula profesoro, kiam li opinias, ke li trafis la koron kaj spiriton de siaj flavulaj instruitoj, ĉar ili kun intereso ĉeestis liajn kursojn kaj plenumis la finajn ekzamenojn. La natureco tre rapide reiĝas; sed kiom ajn trompa estu la rolo de edukisto, mi asertas, ke la okcidentanoj ne devas ĉesi destini sin al ĝi, se ili ne volas, ke aliaj homoj praktiku ĝin malprofite al ili, aŭ ke la malbonaj, libere malvolviĝintaj instinktoj de kvarcent milionoj da ŝtatanoj konduku tiun homamason al la plej gravaj ekscesoj (troegaĵoj). Plie estas konsentote, ke neniam azia animo tute submetiĝos je la eŭropa kulturo, ke neniam estos asimilacio (miksiĝo) inter flavuloj kaj blankuloj, ke estas malsaĝaĵo voli bone fari pli ol kompreni kaj klarigi la mensajn disceloĵn, kiujn oni ne povas interpreti. Estas reliefigante kelkajn apartaĵojn de la ĉinaj moroj, ke oni helpos fremdulon por pli bone kompreni la politikajn okazaĵojn, ĉiamaj en tiu vasta lando.

Multe da tio, kio ŝajnas al ni malnobla, estas taksata en Ĉinio kiel civitana virto. Tute ordinara fakto estas, ke subulo cedu al subaĉeto de la kontraŭulo de sia estro, kaj pli poste reiru al ĉi tiu lasta. Ni ne skribu pri la familiaj kutimoj, nek pri la neleĝa edzeco praktikata de la plej altrangaj personoj kiel de la plej humilaj. Ni ne atentu pri la forrabado, kiu en kelkaj provincoj estas ŝtatorganizo. La administrantaro malpli elspezas, pagante regulan kompensaĵon al la rabistaroj ol pagante ĝendarmaron por batali kontraŭ la rabistoj.

Rilate komercon — pri kiu la ĉinoj estas lertegaj — oni ne povus negocadi laŭ la reguloj de honesteco, kiuj ŝajnas al ni tute ordinaraj. En la plej malgravajn negocojn intervenas aganto tre ĉina, kvankam lia nomo estas usonigita. La "*squeeze*" (trad.: *kunpremi* aŭ *kunpremo* kaj elparolu: skuiz) estas samtempe verbo kaj substantivo. Oni "squeeze-as" kaj oni ricevas "squeeze'on". La "squeeze" estas nek leĝa komisiono, nek imposto okaze elprenita de makleristo, nek donaco al atestanto de komerckontrakto, ĝi estas samtempe ĉio ĉi tio. Ekzemple la kelnerestro de restoracio "squeezeas" la gajnon de la kelneroj, kiuj mem ankaŭ elprenas iomete el la salajro de la telerlavistoj. Iun tagon, kiam mi estis aĉetinta "*curios*'on" ("kuriozaĵon") kaj ricevinta, post longdaŭraj interparoladoj, rabaton da 50% je la postuloj de la vendisto, mi petis, ke li liveru mian aĉetaĵon hejmen. "Neeble je la prezo, kiun mi konsentis al vi, li respondis, ĉar la pordisto de via hotelo postulos sian "squeeze'on" ĉe la enirejo, kaj mi perdos mian tutan profiton. "Ĉiu fremda firmo lokita en Ĉinio, ĝi estu ĉu kontoro, komercejo, banko aŭ ŝipvetura kompanio, estas devigata por trakti kun la ĉinoj, peti la helpon de "*comprador*" (aĉetanto). La "comprador" estas homo kutime rasmiksita, kiu utilas samtempe kiel peranto kaj kiel garantio por sia uzanto. Li certigas la plenumon de la kontraktoj, pri kiuj li longe diskutis kun la ĉina klientaro; li estas same responda je la pagoj de la enspezoj. Pri lia gajno, ĝi konsistas nur el "squeeze'oj" deprenataj el la ĉinaj aĉetantoj kaj vendantoj. "Comprador" de banko gajnas ne malpli ol 200 000 dolarojn jare. Li evitigas al siaj blankulaj dungintoj elporti la tiranecon de la "squeeze", kies uzado, tiom ĝeneraligita kiom tiu de l' opio, furiozas ĉe ĉiu ŝtupo de la socia ŝtuparo, tiel inter kulioj de brakveturiletoj, kiel inter oficantaj ministroj. Tio estas ankoraŭ unu el la multnombraj facetoj de la ĉina spirito, per kiuj klariĝas multaj sekretaĵoj de la politiko.

Ĉar mi raportas ekzemplojn, mi citos jenan lastan anekdoton. Forveturante de Moskvo, la vagono de la transsiberia vagonaro, kiu forkondukis min orienten, loĝigis inter aliaj vojaĝantoj kvar junajn ege modernajn ĉinojn. Du venis el Nov-Jorko, kie ili studis dum tri jaroj, la du aliaj el Berlino kaj el Heidelberg. Ni renkontiĝis plurfoje ĉiun tagon, je la manĝoĥoroj, sur la trotuaroj de la stacidomoj, kiam mi ne iris por babili al ili, kie estis fonografo por dancejo. Post Manĉurio kaj dum ni veturis sur ĉina teritorio, miaj kunvojaĝantoj malaperis. Mi neniel atentis pri tio, kiam, promenante en la stacihalo de Mukden, mi aŭdis, ke oni vokas min el triaklasa vagono plenplena je jupvestitaj "ĉieluloj". La kvar K-doj estis tie; ili estis ŝanĝintaj la kompleton laŭ angla modo por la nacia robo, la grizan feltĉapelon por ĉapeto el nigra silko, la ŝuojn el bovledo por pantofletoj el drapo. Kaŭrintaj sur siaj kalkanoj, ili manĝis per vergetoj la tradician rizon meze de sennombraj malkonvenaĵoj, kiuj estas la kutimo en la ĉina mondumo je la digesthoro, kaj sur iliaj ĝojigitaj vizaĝoj brilis la ĝojo esti retrovintaj la devenan ŝlimon. Per tiu vidaĵo oni povis konkludi, ke tute maltrafe tri eŭropanigaj jaroj estis truditaj al tiuj junuloj; aliparte mi tiel opiniis, sed du monatojn pli poste, en Nankin, invitite de la naciema registaro, mi trovis la studenton el Berlino inter la arĥitekturistoj komisiitaj por rekonstrui la urbon laŭ la plej modernaj metodoj de la urbaranĝo. Estas vere, ke lia senpera estro, licenciato pri sciencoj de la fakultato de Bordeaux, laboris de 1919 ĝis 1924 en Lille ĉe grava entrepreno por rekonstruado de ruinigita norda regiono.

Ne esplorante pli profunden tra la multenombraj misteroj de la ĉina psikologio, oni povas allasi, ke Ĉinio estas vasta termitujo, kie 90% el la loĝantaro vivas, multobliĝas, laboras sen higieno, ĝojo, metodo nek ribelo. 9% el la cetero ekspluatas la bonajn same kiel la malbonajn instinktojn de la raso, sub direkto de estroj zorgantaj pri la ĝenerala intereso, nur post kiam ili kontentigis la postulojn de siaj propraj emoj. Fine areto da malprofitemaj homoj, havantaj idealistan spiriton delikatigitan de oftaj kontaktoj kun Okcidento, entreprenis la timegindan taskon similigi sian patrolandon al tiuj, kiujn ili vizitis. Ĉu ili sukcesos? Ne antaŭ duon-jarcento, certigas la plej optimistaj. Efektive, la ĉinoj suferas heredan malfortecon: sian malsaneman nervecon, kiu kondukas ilin de la plej egaj troigaĵoj ĝis la plej granda senkuraĝegeco. Sed kiel kompensaĵon ili posedas tri ecojn kreskintajn ĝis la plej alta grado: la submetiĝon, la paciencon kaj la maltimon pri la morto.

Estas kun iliaj mensa posedaĵo, difektaĵaro, tiom apartaj moroj, religio, filozofio, malhumileco, krueleco kaj ĉio, kion mi rapide priskribis al vi, ke oni devas vidi ilin moviĝantaj sur la politika scenejo, kies kurteno ne estas malleviĝinta de dekses jaroj.

Robert Poulaine.

Sen la permeso de l' aŭtoro tradukis *I. H. K.*

Unu el la ĉefaj celoj de SAT estas INTERKOMPRENO de ĉiulandanoj.

Koni la eksterajn fakojn, la vivkondiĉojn, salajrojn, ne sufiĉas.

Necesas informiĝi pri la sentoj, pri reciprokaj opinioj.

Tial rakontu viajn vojaĝ- kaj kongresimpresojn kaj sciigu pri la malsameco de la moroj. Esprimu tute sincere vian opinion!

EL AŬSTRALIO

Sklavigitaj kulioj

(Eĥo de malnovaj kanakaj tagoj[1])

La alveno de la vaporŝipo "Hai Mun", forportante ĉinajn kuliojn al la francaj Novaj Hebridoj, kaŭzis grandan intereson ĉe la marbordo. La "Hai Mun" estas ŝipo de 3000 tunoj kaj portis 380 junajn ĉinojn. La plej multaj el ili ŝajne estis ĉirkaŭe dekok-jaraj. Ili svarmis tra la tuta front- kaj malantaŭa parto de la ŝipo. La tuta ŝipmezo estis giganta kaĝo. Feraj bariloj enŝlosis la flankojn, komplete fermante la parton, en kiu la kulioj estas enfermitaj kaj disigitaj de la ceteraj partoj de l' ŝipo. Malaja gardostaranto estas ĉiam tie por malhelpi kuliojn, kiuj estas forkuremaj.

Kiam la "Hai Mun" estis alveninta, ĝi estis vizitata de multnombraj distingindaj ĉinaj urbanoj. Unu el ili iris sur la ŝipon por paroli kun la ŝipestro, kaj aliaj por intervjui la kuliojn. Tuj ili komencis paroladi, sed la gardostaranto raportis tion al la ŝipestro, kaj tiu ĉi kiel eble plej rapide kuris al la flanko de la ŝipo kaj ekkriis al la vizitantoj: "iru al infero kaj observu viajn proprajn aferojn!" Unu el la ĉinoj diris, ke li estas ĝoja pro la okazo paroladi kun siaj samlandanoj, sed tio ĉi ne estis permesata. Ĉiuj ĉi kulioj estis ligitaj per kontrakto kaj traktataj kvazaŭ krimuloj. (Ĉu iu scias, kian laboron tiuj junuloj povus fari en la Novaj Hebridoj?)

Maristoj, venante el la Oriento, rakontas, ke en ĉiuj orientaj vaporŝipoj la parto de la ŝipo por la ŝipanaro kaj ŝipestro estas disigita per feraj bariloj de la alia parto de la ŝipo, por ke la ŝipanaro estu protektata. Alia kaŭzo por la feraj bariloj estas, ke la ŝipestro estas devigata pagi 100 sterlingojn, se iu el la kulioj forkurus.

Oni povas vidi el tiaj okazintaĵoj, ke estas tre necese ŝanĝi la sistemon, kiu kaŭzas tiajn malhumanajn situaciojn.

(9625-Townsville.)

[1]) *Kanaka* estas indiĝeno de Sudmara-Insularo, speciale iu dungita en Queensland pri sukerplantado. — *Red.*

TAGO EL MIA VIVO

Mi estas 36-jara laboristo ĉe granda teksfabriko, kie estas okupitaj ĉirkaŭe 1000 gelaboristoj. La tago de mia vivo komenciĝas je la 7-a h. matene, ĉar jam je la 8-a mi devas esti en la fabriko.

Iafoje mia edzino kaj infanoj leviĝas eĉ pli frue ol mi. La infanoj komencas ludi, kaj la edzino iras komunan kuirejon, kie jam estas preparita bolanta akvo.

La fabriko, kie mi laboras, troviĝas je distanco de 30 km. de la urbo kaj 3 km. de la stacio. Ĉiuj laboristoj vivas en la loĝejoj disponitaj al ili de la fabriko. La loĝejoj prezentas el si grandajn trietaĝajn domojn kun 200 ĉambroj en ĉiu domo. La ĉambroj estas ne grandaj, kun unu fenestro. Nur angulaj ĉambroj havas po du fenestroj. Malgraŭ sia malgrandeco, la ĉambroj estas plenigitaj de homoj, ĉar la loĝeja krizo ĉe ni estas tre granda. En multaj ĉambroj loĝas po du, eĉ tri familioj.

Tiuj ĉi maloportunaj domegoj estis konstruintaj eksmastroj-kapitalistoj. Nun oni konstruas novajn domojn, ne tiel grandajn, sed pli oportunajn. En ĉiu novekonstruita domo estas nur du-kvar loĝejoj kun po 3 ĉambroj. Laboristoj tre volonte enloĝiĝas en tiujn domojn, sed ni ankoraŭ estas ne tiel riĉaj kaj ne povas tuj kontentigi ĉiujn dezirojn.

Krom tio multaj laboristoj tiel bone perlaboras, ke ili havas la eblecon konstrui domojn je propraj monrimedoj. Siaflanke la laborista registaro monhelpas tiujn konstruantojn.

En ĉiu komuna loĝejo vivas ĉirkaŭe 1000 personoj. Por prepari manĝaĵon por tiu aro da homoj, ekzistas du fornoj ĉe kiuj estas okupitaj tri kuiristinoj. Krom tio du homoj senĉese de la 7-a h. matene ĝis la 10-a vespere, en aparte konstruita kaldrono, boligas akvon. Kvankam ĉiuj laboristoj havas samovarojn, ili boligas en tiuj akvon nur dimanĉe aŭ festotage. Estas pli oportune kaj senzorge preni jam boligitan akvon de la kuirejo kaj, broginte teon en tekruĉo, ĝin trinki.

Jen kial ellitiĝinte matene, mi aŭ mia edzino prenas tekruĉon kaj iras en la kuirejon. Matene, tagmeze kaj vespere tiel agas ĉiu laboristo, kaj apud muĝanta kaldrono staras vico da soifantoj . . .

Trinkinte teon, mi je kvin minutoj antaŭ la oka iras la fabrikon, ĉar mia loĝejo troviĝas proksime, kaj mi ne timas alveni neĝustatempe. De la 8-a h. matene ĝis la 12-a daŭras nia laboro en la fabriko. Je tagmezo mi finas mian laboron kaj ĝuas tagmanĝan ripozon ĝis la 14-a. Post duhora ripozado, dum kiu mi tagmanĝas kaj tralegas jus ricevitajn gazetojn, mi denove komencas la laboron. Ĝi daŭras ankoraŭ kvar horojn, fine je la 18-a h. finiĝas por ree komenciĝi la morgaŭan tagon je la sama tempo. Vespere mi iom laboras en mia legomĝardeno, vizitas bibliotekon, legas librojn, ofte ĝis la 24-a h. skribas leterojn al miaj korespondantoj alilandaj aŭ korespondaĵojn en niajn gazetojn laboristajn. Iafoje mi simple promenas kun miaj infanoj sur la bordo de sufiĉe granda kaj bela rivero "Klazma", sur kies dekstra bordo staras nia fabriko.

Sabate mia labortago daŭras nur ses horojn. Je la 14-a h. tage ĝi finiĝas kaj de tiu tempo mi estas libera dum 42 horoj. Multaj laboristoj, preninte fiŝkaptilojn, foriras boate por tutan nokton fiŝkapti. Al mi fiŝkaptado ŝajnas tre enua okupo. Mi preferas planti kreskaĵojn aŭ promeni en apuda arbaro, kiu etendiĝas je multaj kilometroj seninterrompe.

Dimanĉe mi kun la tuta familio iras sportkampon observadi pilkludon de nia junularo laborista. La pilkbatalo ĉiam estas tre vigla kaj interesa. Laboristoj tre ŝatas rigardi pilkludon kaj ĉiam vizitas ĝin volonte en granda nombro. Dum pilkludado ĉeestas ĥoro de muzikistoj.

Ĉio ĉi: bela vetero, bela suno, verda arbaro, meze de kiu serpentumas majeste-trankvila rivero, vigligaj sonoj de la muziko, rapidaj movoj de korpesanaj junuloj, iel ĝojigas . . .

Festotago iafoje finiĝas per vizitado de kinoteatro kaj poste, ree labortago sinsekvas post labortago ĝis nova festo.

Ivan Jovlev (9741), fabriko "Komunističeskij avangard", Sovetio.

Unu horon en Franzensbad (Ĉekoslovakio)

Ho, kie vi estas nuntempe, vi farintoj de ĉio ĉirkaŭanta min?

Migrante de Eger al Asch (Aŝ) ĉe germana limo, eĉ ne sciinte pli antaŭe, mi troviĝis en unu el la multaj burĝaj internaciaj someraj renkontejoj, Franzensbad. Je unuaj paŝoj en la urbo mi rimarkis antaŭ hotelo sidantaj kelkajn polajn judojn, kiuj certe venis tien, por ripozi de trompado de laboristoj en iliaj butikoj en Varsovio aŭ en iu alia urbo, por ke ili denove povu samon fari pli facile. Poste mi renkontadis lukse vestitajn burĝinojn, kun iliaj amatoj-hundoj, kies hundoj certe pli bone tagmanĝis ol mi, ĉar tiun tagon mi tagmanĝis nur sekan panon. Fine mi venis urbcentron, kiu konsistas el grandega parko, ĉirkaŭita de diversaj artefaritaj domoj, hoteloj, kafejoj ktp. La parko estis plena de promenantoj, kiuj promenis inter diversaj arboj, fontanoj, artefaritaj lagoj, pontetoj, roketoj ktp. (faritaj de neindaj laboristoj, nomitaj de nunaj posedantoj). En unu kafejo mi vidas enamiĝintajn burĝajn geidojn, mi nenion povis aŭdi tra la fenestro, sed certe ili parolis pri iu estinta aŭ estonta ekskurso per aŭtomobilo aŭ pri iu aranĝita aŭ aranĝota plezuro, al kiuj ili partoprenas ne zorgante pri mono, ĉar en fabrikoj aŭ en iu entrepreno de iliaj gepatraĉoj laboras por ili aparte po kvindek gelaboristoj. En alia kafejo mi vidis rondon de pli maljunaj burĝoj, legantaj gazetojn, kaj interrompe diskutante "pri kio eble demandos iu el niaj legantoj", pri monkurzo kaj laŭ ĝi pri malaltigo de laboristaj salajroj.

Rigardante ĉion ĉi, la vortoj mem flustriĝis: "Ho, kie vi estas, farintoj de ĉio ĉirkaŭanta min?"

Sed vi, kiuj ĉion ĉi faris propramane, ricevadinte por via laboro nur tiom, por

ke vi povu vivi kaj laboregi, al vi neinduloj estas malpermesite veni ĉi tien. Vi laboristoj, vi simpluloj, vi ne bezonas ripozon en freŝa aero, por vi ekzistas fabrikoj, kelaj loĝejoj, urba polvo kaj fumo de fabrikoj. Ĉiu alveninta laboristo en tia loko jam estas atendata de fidelaj burĝaj servistoj — la policistoj, kun demando "kiun vi serĉas, kion vi volas fari ĉi tie, eble vi venis por ion ŝteli aŭ iun rabmortigi?". Kaj ĉiu tia alvenintoneindulo estus tuj forpelita trans la urblimo aŭ eĉ trans landlimo, laŭplaĉe de s-roj policistoj.

Sed malgraŭ nehavo de sufiĉaj dokumentoj kaj malgraŭ mia jam eluzita vestaĵo, nenio min timigis kaj mi sidiĝis sur benkon apud jam sidantaj tri burĝinoj sur la apuda benko en la parko. Mi streĉis miajn orelojn por pli bone aŭdi ilian paroladon, kaj kion mi povis kompreni: ili parolis nur pri vestaĵoj, manĝaĵoj, plezuroj, veturadoj, pri amo kaj diversaĵoj. Sed neniu el ili eĉ pripensis, ĉu iu el ties dungitoj estas malsata, malsana aŭ nuda. Ne, tio ne estas ĉefaĵo por ili, la ĉefa afero estas, ke dungitoj nur laboregu. Aŭdante ilian interparoladon kaj observante ĉirkaŭ mi okazintaĵojn, mi rimarkis, ke alproksimiĝas mia plej bona "amiko" la policistaĉo. Ne volinte paroli kun li kaj dormi sub sama tegmento, mi ekstariĝis forirante al mia celo, kie min jam atendis la K-doj SAT-anoj.

Survoje senĉese flugis pensoj "ho vi, farintoj de ĉio, kion mi vidis en tiu amuzej-urbo (kaj kio ankoraŭ ekzistas?), vi jam delonge mortis en mizero kaj malsato dum via maljuneco aŭ malsaneco, ne ĝuinte viajn faraĵojn kaj eĉ viaj geidoj ne ĝuas ilin"!

Ho vi, geidoj de multfarintoj, vi estas ankaŭ multfarintoj kaj mizeruloj blindaj kiel viaj gepatroj, vi, almenaŭ vi ekvekiĝu, malfermu la okulojn kaj ekrigardu, rigardu ĉirkaŭ vi. Ĉio, kion vi vidas en la mondo, ĉio nur apartenas al vi, vi estas solaj posedantoj de ĉio, kaj vi tamen malsatas kaj mizeras. Tial malfermu la okulojn, kunigu viajn fortojn kaj kune amase forprenu viajn posedaĵojn de ŝtelistoj, kaj en via propraĵo vivu kaj ĝuu kiel eĉ decas al vi.

Nekonatulo (8900).

Postkongresa ekskurso en Grenoble

La 17-an kaj 18-an de aŭgusto ĉirkaŭe 35 gekongresanoj veturis al Grenoble. La sekretario de la tiea LEA-grupo, K-do Ragault, akompanata de kelkaj grupanoj, akceptis ilin ĉe la stacidomo, por ilin konduki al la antaŭmenditaj ĉambroj kaj gvidi la karavanon tra la urbo.

Tre bone estis aranĝita la ekskursprogramo. Bedaŭrinde, jaŭdon posttagmeze pluvego malhelpis la projektitan promenadon tra la bela, moderna urbo, tial la tempo estis pasigita en muzeo enhavanta multajn vidindaĵojn kaj en apuda vasta biblioteko kun ekspozicio de dokumentoj el la romantika epoko.

Vespere, en la luksa salonego de la urbdomo, okazis propaganda kunveno organizita de la laborista esp. grupo. Malmultaj estis la ĉeestantoj, certe pro la malfavora vetero. Tamen la morgaŭan vesperon prezentiĝis bonega okazo por propagandi: grandamase la laboristoj venis al la urba gimnastikejo, kie okazis kunvenego por Sacco kaj Vanzetti. La vasta ĉambro estis plena. K-dino Pemberton-France kaj K-do Mailand diris kelkajn parolojn, tradukitajn de K-do Ragault kaj tre aplaŭditajn.

Vendrede, je la 7-a h. du aŭtomobilegoj veturigis la ekskursantojn al la intermontoj Lautaret (alt. 2058 m.) kaj Galibier (2550 m.), preskaŭ 100 km. orienten de Grenoble. La vojo trapasita estas vere rava. Komence ĝi laŭiras la valon de la torento Drac, kaj post ĉirkaŭe 10 km. tiun de ĝia alfluanto Romanche. En tiu regiono de "blanka karbo" floras multaj industrioj: paperaj, metalurgiaj, elektroĥemiaj, gipsaj, silkaj fabrikoj ktp. La deklivoj de la proksimaj montoj estas kovrataj de arbaroj, kie kreskas multaj abioj, precipe uzataj por la paperfabrikado. De la vilaĝeto Rochetaillée oni trairas dum 15 km. produktivan ebenaĵon; poste la valo malplilarĝiĝas; tiam la torento Romanche fluas funde de abrupta tre alta interkrutejo, kiun superas la vojo, pasanta tra kelkaj tuneloj. Dum la tuta vojirado oni povas admiri multajn kaskadojn, kun akvo blanke ŝaŭmanta sur la rokoj, inter la verdaj arboj.

Ni preterpasas la montopinton Meije (3987 m.), ĉirkaŭata de glaciejoj, kaj post nelonge la aŭtomobilegoj haltas antaŭ la hoteloj de intermonto Lautaret. Post rapida konsumado de niaj manĝaĵoj sur la herbo kaj iom da marŝado en tiu loko, la aŭtomobilegoj per zigzaga vojo nin alvenigas preskaŭ ĝis la supro de Galibier, kiun ni suprengrimpas piede. De tie, ĉar la vetero estas hela, ni ĝuas belegan panoramon sur la alpaj montoj. Orientiga rondforma tabulo, konsistanta el plano kun foto de ĉirkaŭaĵo ĝis horizonto, reproduktita sur emajlita lafo, ebligas rekoni ĉiujn montopintojn, eĉ plej malproksimajn.

La reveturado efektiviĝas laŭ la sama vojo ĝis la urbeto Vizille. Tie staras bela renesancstila kastelo, nun ŝtata bieno, en kies ĉambroj okazis en 1788 kunveno de la provinca delegitaro de regiono Dauphiné, kiu preparis la grandan revolucion. Trairinte tiun urbeton, ni reiris al Grenoble, trapasante la luksan banurbeton Uriage. Kelkaj K-doj, intencantaj foriri dumnokte al Parizo, adiaŭis nin post reveno en la urbo.

La morgaŭan tagon, kvaronhoro antaŭ la sesa, ĉirkaŭe 20 restantaj Gek-doj veturis trame al Saint-Nizier, vilaĝeto kuŝanta sudokcidenten de Grenoble, je alteco de 1170 m. Post matenmanĝo nia karavano ekiris al la monto Moucherotte, kiun ni suprengrimpis. La vojeto preterpasas apud alta unuŝtona roko nomata "La tri virgulinoj", ĉar neniu sukcesis surgrimpi la tri pintojn. Post trihora suprenmarŝado ni alvenis ĉe la supro (1906 m.). Tie ni ĝuis admirindan vidaĵon al la valo de Graisivaudan, kie staras Grenoble ĉe la kunfluejo de Isère kaj Drac, al la Alpoj ĝis la Blanka Monto, al la valo de Romanche kaj, sur la kontraŭa flanko, al la belega regiono de paŝtejoj kaj arbaroj Vercors kaj al la Cevennes-montaro. Momente vera maro de nuboj flokecaj kovris la valon; super ĝi elstaris la tuta alpa montaro en la blua ĉielo. Post nelonge la vualo fortiriĝis kaj iom post iom reaperis la rava pejzaĝo. Ankaŭ tie ĉi orientiga tabulo ebligas rekoni ĉiujn montopintojn.

Malgraŭ nia plezuro rigardadi, ni devis pensi pri supreniro. Tagmanĝinte kaj iom ripozinte en Saint-Nizier, ni ekmarŝis al aliaj naturbelaĵoj. Tra mallarĝa kruta intermonto, tre pitoreska, sed malfacile paŝebla, nomata "La paŝejo de l' paroĥestro", ni alvenis al la interkrutaĵoj, kie muĝas la torento Furon. Ĝin ni laŭiros je kelkaj kilometroj ĝis la vilaĝo Sassenage per vojeto jen sur la supro de l' krutaĵo dufoje pli alta ol la arboj, jen malsuprenirante ĝis la brueganta akvo ŝaŭmanta.

Trapasinte ponteton, ni haltas antaŭ la enirejo de la "kuvoj de Sassenage". Tie du vastaj grotoj kuŝantaj unu super la alia kaj interkomunikiĝantaj estas enirejo de multaj internaj galerioj. En iu troviĝas en la roko du rondformaj truegoj, kie amasiĝas akvo dum la degelado. En la malsupra groto rivereto fluas al Furon. Necesas du horoj por viziti, kaj bedaŭrinde ni ne disponas je tiom da tempo.

Cetere niaj okuloj povas satiĝi per aliaj belaĵoj. Tie, la granda deklivo de la fluejo, la multaj rokblokoj — kelkaj ege dikaj — defalintaj de la montoj formas kvar kaskadojn muĝantajn... Poste, la torento bridita fluas kviete tra la vilaĝo Sassenage ĝis la rivero Isère.

El la ĉi-supra vilaĝo tramo revenigis nin al Grenoble. Estis preskaŭ la 8-a h. vespere. Post tiu laciga tago ni ĉiuj adiaŭis kun espero nin renkonti venontan kongreson.

La dimanĉon kelkaj germanaj K-doj, gviditaj de K-do Ragault, devis foriri frumatene por pasigi kelkajn tagojn sur la montaro. Eble iu partopreninto raportos pri tiu alpinista ekskurso.

Restas al mi danki kore la Grenoblajn SAT-anojn kaj precipe K-don Ragault. Tion farante, mi esprimas ne nur personan kontentecon, sed la koran dankemon de ĉiuj ekskursintoj.

H. Cachon.

Stojan Miĥajlovski

Antaŭ unu monato kaj duono aro da ĉef-urbanoj forkondukis al lia "eterna loĝejo" la plej grandan reprezentanton de la filozofa penso, ĵurnalismo kaj satiro en Bulgario: *Stojan Miĥajlovski.*

La granda verkisto kaj filozofo ne estas plu inter la vivantoj. Bela penso de angla verkisto Bernard Shaw (Ŝoŭ) tekstas: "La vivo egaligas la homojn, la morto vidigas la eminentulojn". Vera penso, ŝajne, tamen ne aplikebla ĉi tie, ĉar la eminenteco de l' mortinto ekzistis jam dum lia vivo.

Antaŭ la tombo de l' eminenta verkisto-filozofo, antaŭ la lasta deiro de longa batalo per plumo kaj parolo kontraŭ la socialaj kriplaĵoj kaj maljusteco de kie ajn

venanta, oni sentas nur la superan devon alporti la esprimon de sia admiro, estimo kaj malĝojsento.

Naskita en balkan-urbeto Elena, 1856, Miĥajlovski lernis en la liceo de Konstantinopolo, kaj en 1879 finas siajn jurstudojn en Francio. Tial ĝis la fino de sia vivo, li portis la stampon de la du antipodaj kulturoj — Oriento kaj Okcidento, fatalismo kaj racionalismo, absolutismo kaj liberalismo, pesimismo kaj optimismo. Kaj malgraŭ ĉiuj originalaĵoj kaj fremdaj influoj, en liaj verkoj estas spegulita granda parto de la bulgara socia vivo, precipe tiu de 1895 ĝis 1905, dum kiu periodo li aktive partoprenis en ĝi, kiel instruisto, profesoro, ĉefjuĝisto, deputito, poste kiel batalanto kontraŭ la persona reĝimo de reĝo Ferdinando kaj gvidanto de la makedona revolucia movado en 1902.

La verko de Miĥajlovski estas plej diversa: satiristo, poeto-filozofo, sociologo, publicisto, oratoro. Li estas nomita "la bulgara Juvenalo". Pli ol duonjarcento tiu maldorma konscienco senmaskigis, vipis, protestis, direktis, montris vojojn, luktis kontraŭ la malbono, por altigi nian konsciencon. Lia penso estis fera, lia filozofio penetrita de amo al la homo, al la komunvivado, lia satiro senindulga kaj tondra.

Lia vivo estis ĉeno de spiritaj heroaĵoj meze de soleco, ĉar oni aŭ malfacile lin komprenis aŭ timis liajn verojn aŭ ne volis konfesi, ke la aperigoj de la malbono estas tiel nigraj, kiel li montris ilin. St. Miĥajlovski flatis neniun. Li kliniĝis nek antaŭ la altranguloj, nek antaŭ la popolamaso. Nek kortegano nek demagogo, li vipis precipe la pretendeman malmultkulturecon, kie ajn li renkontis ĝin. Li estis amata nur de malmultaj, tolerata de multaj, malestimata de ĉiuj, kiuj sin sentis tuŝitaj de lia kondamno. Kaj li amis la homon, amis la popolon, kredis profunde je ĝiaj spiritaj trezoroj, kaj povis nur kun granda doloro montri ankaŭ ĝiajn negativajn ecojn, kiuj ofte ombrumas la valorajn.

Miĥajlovski havis grandan, ĉiuflankan kulturon. Li fundamente konis ĉiujn filozofajn kaj sociologajn sistemojn kaj laŭ ili li klopodis altigi la kulturan nivelon de Bulgario. Li volis esti ĉie — penetris ĉien: en la koron de l' homo, en la sekreton de l' naturo, trans la limojn de l' fizika mondo. Li estis "psikologia enigmo", kiel lin nomis la mortinta kritikisto D-ro Kresteff, kaj tia li restis ĝis sia lasta horo.

Mirinda estis lia kuraĝo vipi kruele la mankojn de l' socia, politika kaj morala vivo.

La mortinta pensulo diris: "La regado estas tia, kiaj estas la regantoj. Laŭ la popolo ankaŭ la regpovo, laŭ la popolo ankaŭ la ŝtato. Kiam la popolo posedas altan kulturon, ĝi scipovas trudi sian volon kaj celadojn al la reganto. Kiam la popolo estas malklera amaso, ĝi estas regata de homoj spirite blindaj, morale difektitaj. Kolombo konduki kolombojn, kaj vipero konduki viperojn, tio estas en la ordo de la aferoj. La naturo kunigas la noblan kun nobla, la krudan kun kruda. Inter gvidantoj kaj gvidatoj ekzistas naturaj ligiloj. Ili estas du aspektoj, du formoj de la sama figuro. Reformo bonfara ne komenciĝas de la fizika ordo, ĝi komenciĝas de la spirita. Necesas rekreado de la komuna psiko, de la kolektiva konscienco! La progreso iras de novaj homoj al nova vivo, kaj ne de nova vivo al novaj homoj. La progreso disvolviĝas de vekigo de la publika opinio al la starigo de la popola regpovo, kaj ne de la starigo de la popola regpovo al vekigo de la publika opinio. Renaskita Bulgario per renaskitaj bulgaroj, rekreita ŝtato per rekreita ŝtatano; klera kaj civilizita regpovo per kleraj kaj civilizitaj amasoj; forigo de la tumultoj per forigo de la malvirtoj; nobligo de la politiko per nobligo de la socio. Metu en plena harmonio la sociajn rearanĝojn kun la moralesprita kulturo, gradigante zorge ĉion, kion vi kreas por la komuna antaŭeniro, evitante en la komuna vivo ĉiujn nepreparitajn saltojn.

Demandita antaŭ sia morto pri la amnestio, li diris: "Tie, kie estas demandoj de *crimes de droit commun* (krimoj de komuna karaktero) estas alia afero," t. e. la mortinta poeto estis por la amnestio de ĉiuj politikaj malliberuloj.

St. Miĥajlovski estis granda revoluciulo ankaŭ en la bulgara gramatiko — liaj satiroj estas viva protesto kontraŭ la tradicioj de la bulgara skribmaniero — kaj en ĝia etimologio kaj en ĝia sintakso kaj en ĝia interpunkcio. La franca lingvo, kiun li posedis perfekte, en kiu li pensis ne malpli multe, estas kaŭzo, ke la bulgara gramatiko renkontu grandan revoluciulon en Miĥajlovski.

La bulgara burĝaro ĉiam preferis la kvietan, senofendan, dolĉparolantan Vazov antaŭ la maltrankvila, tondrojeta, ribelanta Miĥajlovski. Ĝuste pro tio granda estis ankaŭ la persona malamikeco inter tiuj plej grandaj reprezentantoj de l' bulgara literaturo, malamikeco blovekscitata per la oficiala kritiko.

Tiu malamikeco ne ĉesis eĉ antaŭ la tombo de M. La Sofia Komunuma Konsilantaro estis decidinta plenumi la antaŭmortan deziron de l' poeto: esti enterigita "apud la tombo de Ivan Vazov", sed enmiksiĝis diversaj registaraj, sinodaj k. a. faktoroj kaj la lasta deziro de M. ne estis plenumita — por ne esti dividata la postmorta gloro de Vazov kun lia konkuranto...

El la abunda verkaro de Miĥajlovski oni povas kolekti grandan volumon da sociala kaj ribela poezio, kiu transvivos la poezion de Vazov, Slavejkov kaj Javorov. En la "trankvila kaj senbrua" enterigo, kiun la "eminentularo" de burĝa Bulgario faris al M., ni vidas plion ol "nigran maldankecon", ni vidas la antaŭsenton, ke tiu Miĥajlovski, kiu restis neenterigita, la poeto, senmaskiganto, la poeto-juĝanto, estas kontraŭ ili, t. e. kontraŭ la kontraŭkulturemo de la regpotenco kaj kontraŭ la subaĉetebleco de la estetikistoj kaj literaturistoj... Tiuj "oficialuloj" ne limiĝis per siaj teraj funkcioj, sed trouzis sian povon: inspekti eĉ la postmortan vivon...

Tamen, malgraŭ ĉio, alia generacio lin ekamos pli ol lin taksis liaj samtempuloj, precipe tiuj el ili, kiuj vidis en li la juĝanton . . . Miĥalovski restos vivi en la koroj nome de la "maldekstraj fluoj" kaj ili estas, kiuj iun tagon starigos monumenton al la aŭtoro d la "*Libro por la bulgara popolo*".

I. H. K.

Inventisto sen honoro!

En kvara etaĝo de mizera domo, en Berlino, loĝas viro, kiu fakte estas la inventisto de grava kulturfaktoro, de la filmo. Lia nomo estas *Sklandonowski.* Jam du monatoj *antaŭ* la unua prezentado de la unua filmo, (per s-ro Lumière) la inventisto Sklandonowski prezentadis sian unuan filmon! Jen: ankaŭ li havis la saman sorton, kiel multaj aliaj pensantoj kaj inventistoj! Li ja ankaŭ ne estas kapitalisto. La kapitalista sistemo ekspluatas ĉiun inventiston; tute egale, ĉu dum milito aŭ dum "paco"! Proletoj, ne forgesu tion!

El "Letzte Politik". Esp.-Informejo, Schweidnitz.

DISKUTEJO

Pri salajroj de sovetaj oficistoj

La disputo aŭ malbonkomprenoj, kiel estas dirite en n-o 140 de "*S-ulo*", inter sovetianoj igas min ankaŭ rakonti ion pri salajroj de sovetaj oficistoj eksterlande. Estas konate, ke por sovoficistoj kaj laboristoj, kiuj laboras en eksterlandaj regnoj (precipe en Oriento) "kodo de laboro" ne estas aplikata, sed por ili ekzistas apartaj kondiĉoj, kiuj reguligas ilian laboron kaj salajron.

Unue, estas notinde, ke per tiuj kondiĉoj tutaj sovoficistoj kaj laboristoj eksterlande estas dividitaj je du grupoj: 1. invititaj je servo el Sovetio kaj 2. dungitaj surloke. Diferenco inter ili estas tia, ke oficistoj de la dua grupo ricevas salajron malpligrandan je 20%, ol oficistoj de la unua grupo je sama ofico aŭ posteno.

Due, ekzistas aliaj prerogativoj por la unua grupo, ekzemple: koston de eksterlandaj pasportoj por oficistoj de la unua grupo pagas oficejoj, kie servas tiaj oficistoj, sed oficistoj de la dua grupo pagas ĝin el sia malpliigita salajro. En okazo de reveno de oficistoj en la hejmlandon — Sovetion — la unua grupo ricevas monon por vojelspezoj, sed la dua grupo — ne.

Interesaj estas okazoj, kiam pli altranga oficisto aŭ eĉ fakestro, dungita surloke, ricevas salajron malpli grandan ol ĝia helpanto aŭ subulo, sed invitita el Sovetio.

Precipe malinda estas tia "kolonia" sistemo rilate al indiĝenaj laboristoj kaj oficistoj de sovetiaj oficejoj eksterlande. Cetere, per tiu ĉi sistemo ĉiuj, eĉ sovetaj civitanoj, estas dividitaj je "blanka kaj nigra" osto.

Fine, estas rimarkinda fakto, ke loka profesia unuiĝo en lando, kie mi loĝas, aprobis kaj konfirmis ĉi tiun ordon kaj sistemon de salajrpago. *Ulmul.*

TRA ESPERANTIO

Ĉe la laboruloj.

FERVOJISTOJ, POŜTISTOJ, TRAMISTOJ!

La kreskanta trafiko internacia, la konferencoj esperantistaj kaj la ĉiujara SAT-kongreso, kiel la VII-a en Lyon, bezonas nian aktivan laboron estontan. Jam de longe la fervojistoj, precipe en Sovetio, citis temojn pri nia helpo. Kvankam granda parto el ni estas ĉiam malregule okupita, ĉu per dumtaga aŭ dumsemajna laboro, ne havante la necesan libertempon kiel la aliaj metiistoj aŭ laboristoj en privataj metiejoj, ni emas akceli kaj faciligi la sennaciulan trafikon, sendiference ĉu per fervojo, tramvojo aŭ per poŝto, inter ni forigi la limojn politikajn kaj sperti la subpremojn kaj laborojn de kolegoj alisektoraj. Jam ĉeestis kvanto da Gek-doj diverslandaj en Lyon, do krom tio, ĉiuj povos kunlaborante helpi tiamaniere, ke ili sendu eventualajn raportojn gravajn pri nia fako kaj la matrikulon al la peranto: K-do Max Häckel, Altenburger Strasse 18, II, Leipzig S 3, Germanio. *(265.)*

Kontraŭ la milito!

Ankaŭ la "Internacio de milit-kontraŭuloj" uzas esperanton por sia celado. La asocio eldonas i. a. gazeton "La militkontraŭulo" en germana, angla, franca kaj esperanto. Interesuloj skribu al: H. R. Brown, 11, Abbey Road, Enfield, Middlesex, Anglio. *(1851-Schweidnitz.)*

TRA LA MOVADO

(Kroniko)

Britio. Brita Lab. Esp. Asocio okazigis la 10. 9. 27 en *Londono* tre sukcesan konferencon, kiun partoprenis 28 delegitoj de parti-, kooperativ- k. sindikatorganizoj. Inter tiuj delegitoj estis K-do Gossip, sekr. de meblistara sindikato. Nia K-do M. Starr raportis pri la progresoj de la esp.-movado en lab.-rondoj k. pri la senĉese kreskanta uzado de esp-o por internacia korespondado. Ĉe tiu konferenco niaj Londonaj K-doj ankaŭ starigis ekspozicion el esp-aĵoj. — **Ĉeĥoslovakio.** Lab. Societo Esp. en *Plzen* aranĝas ĉiulunde konversacion por komencantoj k. merkrede por progresintoj. Marde-kursoj por komencantoj. La societo havas nun 120 m. k. novaj ĉiam aliĝas. La urbestro de Plzen, K-do Pik, parlamentano, donacis 800 k. ĉ. al la societo por esp.-biblioteko. — **Estonio.** En *Tallin* fine de aprilo Lab. Esp. Soc. trovis konvenan ejon en la "Laborista Domo", redonita al la Laboristaro. La Societo akiris novajn membrojn k. instruas esp-on. Al ĝi aliĝis ankaŭ la gvidanto de la Lab. Partio K-do Grinpel. — **Sovetio.** Dum la XIII-a Internacia Junulartago, kiu okazis la 4. 9. 27 en *Dnepropetrovsk*, la Esp.-organizo aranĝis 4 ekspoziciojn de per-esp-a internacia lab.-korespondado. Ĉiuj havis grandegan sukceson, estante vizititaj de proksimume 2000 personoj dum unu vespero. Multaj el la vizitintoj ekdeziris lerni esp-on k. la Komjunulara Komitato decidis organizi rondetojn de esp-o ĉe lab.-kluboj.

Ĉe la neŭtraluloj.

LA JUBILEA ESP.-KONGRESO

Kiel sciate, ĝi okazis en *Danzig*, la 28. 7. ĝis 4. 8. 27. Ĉeestis ĉirkaŭe 1000 esp-istoj el 35 landoj — delegite reprezentitaj nur 24. Dum la kongreso estis ankaŭ lekcioj de Somera Universitato. Pri la laboroj de la Kongreso (okazis nur du laboraj kunsidoj) ni nenion povas citi, ĉar vane ni serĉis en "Heroldo" k.a. Tie estas parolite nur pri oficialaj akceptoj, festparoloj, vivu-krioj, dancoj, kantoj, interlaŭdadoj, kverkplantado k. s. Jen la tuta afero!

Postkongresoj okazis en Varsovio kaj Bjalistok.

La venontan jaron oni festos en Antverpeno, kaj la postvenontan en Budapeŝto.

* * *

XX-a NORD-AMERIKA ESPERANTO-KONGRESO

Okazis en *Green Acre Inn* (ŝtato Maine) la 13. ĝis 16. 7. 27. Ĉeestis 50 esp-istoj kaj multaj bahaanoj, ĉefe ĉar la kongreso okazis en ilia loko. Prof. Hetzel el Philadelphia estas reelektita kiel prezidanto. La Centra Oficejo translokiĝos al St. Paul (Minnesota).

* * *

VII-a RUMANA ESP.-KONGRESO

Okazis la 13. ĝis 17. 8. 27 en *Braŝov* sub la patronado de 2 ministroj: de la Publika Instruado kaj tiu de la Kulto kaj Arto, en ĉeesto de 250 enlandaj kaj 10 eksterlandaj esp-istoj.

* * *

XIV-a BULGARA ESP.-KONGRESO

Okazis en la dua bulgara ĉefurbo — *Plovdiv*, la 14. ĝis 16. 8. 27, sub la protekto de la urbestro. Ĉeestis 350 esp-istoj, inter kiuj multaj kamplaboristoj kaj eĉ paŝtistoj, samkiel nia Konstantinopola kunlaboranto kaj lia edzino. Per rezolucio la B. E. A. sin turnis (tiel naive!) al la t. n. Ligo de Nacioj petante pri "nuligo de la reparacioj, ŝarĝitaj sur la malriĉa Bulgario"... (Kvazaŭ ne estus pli efike protesti kontraŭ la malŝparado de la popola mono pro la rekonstruado de la Sofia katedralo k. s.).

* * *

FRANCA MINISTRO K. ESPERANTO

Post la klare esprimita favoro al esperanto de la ministro de Publika Instruado en Francio, s-ro Ed. Herriot, nun alia ministro, tiu de la *Maristaro*, Georges Leygues (Ĵorĵ Leg), aliĝis al la esp.-movado. Al la sekretario de la grupo "La Garŝon-a Espero" li skribis (france) interalie:

"Sinjoro Sekretario, mi estas feliĉa partopreni en via bela iniciato. Por helpi al via afero tiel interesa, mi tre volonte sendas mian kotizaĵon de honora membro..."

Jen ministro pli stulta ol eksministro Bérard, kiu antaŭ kelkaj jaroj malpermesis la instruadon de esp-o!...

*

Radio

Ĥarkova Radiostacio de Ukrainia Popola Komisario por Klerigo, je ondo *477 m, ĉiudimanĉe je 13-a ĝis 14-a h.*, disaŭdigas literatur-art-muzikan radio-gazeton "ETERO". Nun la stacio decidis komenci iafojan disaŭdigon de l' nomita gazeto en ESPERANTO.

La disaŭdigo de l' unua *ESPERANTLINGVA NUMERO* (laŭvica n-o 30) de l' gazeto okazos la dimanĉon de l' *2. 10. 27.* La numero enhavos: 1. Fruntartikoleton en ESPERANTO kaj ukraina; 2. Informartikolojn pri la moderna (postoktobra) ukrainia literaturo kaj arto; — en *ESPERANTO;* 3. Specimenojn el la plej eminentaj modernaj ukrainiaj verkistoj: versaĵoj de Ellan, Poliŝĉuk, Rylŝki, Semenko, Sosjura, Tyĉyna, Pilipenko — prozaĵoj de Ĥvylovi kaj Pidmohylny, — ĉio ajn traduko de plej bonaj ukrainiaj esperantistoj-stilistoj kaj poetoj; 4. Specimenojn de ukrainia muziko (kantoteksto en ESPERANTO).

La sekvonta ESPERANTA NUMERO de l' gazeto estos disaŭdigata *la 6. 11. 27* kaj estos dediĉita al la deka datreveno de l' Oktobra revolucio.

*

NIA POŜTO

409. — Por ekscii ĉu la informo aperinta en la "N. D." estas vera aŭ ne, vi simple skribu al iu K-do el la koncerna lando. Ne estas loko en "S-ulo" por tia enketo. *E. L.*

7780. — Necesas, ke vi ellernu esp-on, se vi deziras esti komprenata; necesas, ke vi skribu legeble, se vi deziras, ke oni legu viajn skribaĵojn; necesas ankaŭ ne uzi diversajn pecetojn da paperaĉo por skribi leteron. *E. L.*

9958. — Je turisma vidpunkto via priskribo estas sendube interesa, sed ĝi taŭgas nur por "neŭtrala" gazeto — ne por "S-ulo". *E. L.*

Al multaj. "S-ulo" estas nun ekspedata ĉiumerkrede. *Adm.*

Gek-doj Atentu!

Ni aranĝos la 30. 10. 27 grandan propagand-ekspozicion. Ĉar nialoke ekzistas multaj kontraŭuloj, ni volas montri al ili, la disvastiĝon de nia lingvo, kiun ili ĉiam neas. Pro tio ni petas, sendi multnombre propagandmaterialon: Pl, L k. a. Al ĉiu respondon ni garantias.

Komisiite de l' Gottesberga esperanta grupo. Adreso: K-do **A. KLEINER, Gottesberg** (Silezio), Neue Bahnhofstrasse 31, p. (Germ.)

RECENZEJO

Duope ricevitajn verkojn ni recenzas, unuope ricevitajn ni nur mencias.

Kristana Revuo. Dumonata bulteno de la laboro de dio tra la tuta mondo. Vol. 1, n-o 1, aŭgusto 1927. Prezo: 2 pencoj. Redaktejo: F-ino F. H. Hanbury, 454, Camden Road, London, N. 7, Anglio. Formato: 16×24 cm. Jarabono: 1 ŝ. 3 p.

La titolo de ĉi tiu gazeto sufiĉe montras ĝian stultigan celon. Ni tamen konigas ties ekziston al la K-doj, kiuj bezonas por sia propagando scii kiom da esperantlingvaj organoj aperas.

La homa lingvo, de W. E. Collinson, M. A., PH. D., L. K., n-oj 18-19 de Biblioteko Tutmonda. Rudolf Mosse, Esperanto-Fako, Berlin, 1927. Formato: 10½×17 cm, pĝ. 96. Prezo: 1 mk. g.

Jen estas gratulinda, majstra verketo, malofta en nia literaturo, precipe ĉar ĝi estas originala kaj de specialisto.

Lingvoscienca profesoro prezentas al ni koncize kaj populare la frukton de sia streĉa laboro, sian unuan — laŭ li — esperantlingvan libreton. Konstatante en antaŭparolo la grandajn stilajn "avantaĝojn" kaj la kelkajn malfacilaĵojn de esperanto, la aŭtoro enkondukas nin en la naturon de la *lingvo ĝenerale,* donas al ni skizon de fonetiko, kondukas nin tra la bestaj krioj, infana lingvo, lingvaj ŝanĝoj, priskribas la disiĝon kaj unuiĝon enlingvan, la fremdajn influojn, montras la lingvon kiel karakterizilon de la parolantoj kaj faras klasifikon de la lingvoj. Estas kvazaŭ vojaĝo tra diverspejzaĝa "lingvio". Ne temas pri Internacia Lingvo. Tamen, en postparolo, la aŭtoro montras, kian pedagogian intereson esperanto havas rilate la problemojn de la kompara lingvoscienco. Ni konsentas kun li, ke la celo de esperanto estas pli multe *praktika kaj etika* ol teoria, aldonante, ke ĝi samtempe estas *revolucia*... En la fino estas donita bibliografio. Estus bone, se la aŭtoro donus ankaŭ la liston kun aparta klarigo de la kelkaj necesaj por tia verko neologismoj, kiujn li trafe uzis tie.

Kvankam la celo de la verketo estas tre modesta — servi kiel elementa enkonduko en la ĝeneralan lingvistikon — ĝi tamen estas sufiĉe ampleksa kaj meritas pli detalan priparolon. Sed la destinita spaco ne permesas tion. Oni nur legu ĝin, kiu grave pliriĉigas nian esp.-literaturon kaj kiun ni varme rekomendas. *I. H. K.*

Bonhumoraj Rakontoj, de Janusz Korczak, el la pola tradukis Anna Weinstein, n-o 20 de la supredirita biblioteko. Pĝ. 64. Prezo: 0.50 mk. g.

Kiu volas ne nur ridi, sed ankaŭ lerni ion, li legu tiun humorplenan kolekton, precipe la lastan rakonton: Leciono pri gramatiko. La aŭtoro estas vera konanto de infana animo, edukanto, instruanto, pedagogo, kiu en bonhumora maniero diras kelkafoje maldolĉajn verojn.

La traduko estas bona, kvankam vortoj kiel "ĉirkaŭe" ne ĉiam estas ĝuste uzitaj. *I. H. K.*

Gvidlibreto tra la Distrikto Schönhengst, la plej granda germana lingva insulo en Ĉeĥoslovakio. Eldonita sub aŭspicioj de la Germ. Regiona Popolkleriga Asocio. Marto 1926. Formato: 12½×20½ cm, pĝ. 16. Prezo: 1.— k. ĉ. Mendebla ĉe la tradukinto: Erich Koblischke.

Land- kaj regionkarto, koloraj bildoj kaj du poeziaĵoj akompanas la tekston de tiu libreto.

En la Centro de Eŭropo, — preskaŭ samformata, kiel la supra, ilustrita kvarpaĝa propagandilo kun aldonoj de la Foiro en Frankfurt a. M., Germanio.

Unuekzemplere ricevitaj libretoj

Historio de Saidjah kaj Adinda kaj aliaj verketoj, de Multatuli. El la holanda originalo tradukis Liem Tjong Hie. Eldono de la tradukinto, en Samarang, Javo, 1927. Formato: 11×17 cm, pĝ. 62. Prezo: ne montrita.

*

MEMORNOTO

Represis el "Sennaciulo":

L' Effort, Lyon, 15. 8. 27 (Kial oni ne sciigas pri la esp.-deveno?!); 1. 9. 27: Sana stato de la germana popolo, Eksiĝo ĉe eklezio, Post okjara mallibereco. — *Le Cri Populaire,* Creil, 28. 8. 27: Eksiĝo ĉe eklezio, k. a. Sama demando: kial do nenia vorto pri la esp.-deveno?!). — *Der Freidenker-Wolnomysliciel* (en juda), Lodz, n-o 7: Pri Sacco kaj Vanzetti. — *Strahdneeku Awise,* Liepaja, 3. 9. 27: Eksiĝo ĉe eklezio.

Enhavas artikolojn pri SAT:

Nijegorodskij Rabseljkor, Nijegorod, 31. 7. 27 (Esperanto je la servo de l' Proletaro). — *Sozialdemokrats,* Riga, 13. 8. 27 (pri la VII-a).

Tradukis el esperantaj leteroj:

Nijegorodskij Rabseljkor, 31. 5. k. 30. 6. 27. — *Nijegorodskaja Komuna,* Nijegorod, 17. k. 21. 7. 27. — *Listok Rabseljkora,* Dnepropetrovsk, junio-julio 27. — *Krasnij Til,* Ivanovo-Voznesensk, 4. 9. 27 (El Hungario).

Enhavis priesperantajn artikolojn:

L' Effort, Lyon, 15. 8. k. 1. 9. 27. — *Le Cri Populaire,* Creil, 28. 8. 27. — *Listok Rabseljkora,* junio-julio 27. — *Nijegorodskij Rabseljkor,* 15. 7. 27. — *Nijegorodskaja Komuna,* 29. 7. 27, 10. 8. 27. — *Socialdemokrats,* Riga, 13. 8. 27. — *Polska Wolnose,* Warszawa, 15. 8. 27 (Esperanto en Rusio, de E. Drezen). — *Signalen,* Stockholm, 8. 9. 27 (Esperanto — SAT — Sennaciulo — Sennacieca Revuo). —

Enmetis enesperantajn artikolojn:

Punalipu (Ruĝa Flago), Helsinki, n-o 16, 1927 (Tiu ĉi ilustrita jurnalo de proletaj geknaboj meritas specialan mencion pro sia esp.-teksto kaj priesp.-artikoloj kun fotoj).

Noto de la Red. Ĉar nia gvidanto, K-do Lanty, lastatempe vojaĝis kelkajn semajnojn, kaj preskaŭ ĉio sendata por "S-ulo" estas al li adresita, sekve devis lin postkuri (precipe Jubilea ĉeno kaj Anoncoj), kaj fine lin atingi ĉi tie, kelkaj aferoj bedaŭrinde prokrastiĝis. La K-doj volu senkulpigi nin pro tio. *La Red.*

*

Jubileo-Ĉeno[1])

K-dino **Bouda** (Nieder-Hanichen) 7,50 k. ĉ.; **SAT-Grupo** (Nikolsk-Ussurijsk) 9,25 rubl., invitas ĉiujn SAT-grupojn ne jam farintaj tion, precipe la SAT-anaron en Ŝanĥaj k. Canton. **Ruzsito** (Pecs) 1 pengo; **Till** (Meszestelep) 1 pengo; **Neuwirth** (Bregenz) 3 ŝil. aŭstr.; **Killip** (Douglas) 1/— ŝil.; **Altwein** (Leipzig) 2 mk. g.; **Kelkaj SAT-anoj** (Mügeln) 1 mk. g.; **Louis** (Paris) 6,50 fr. fr.; **Henning** (Essen) 2 mk. g.; **Mkrtuĉjan, Kniazev, Nevol, Rossimĉuk** (Tiflis) 2 rubl.; **Schjerve** (Trondhjem) 1 kr. norv.; **Falkowski** (Essen) 2 mk. g., laŭ alvoko de Kirmaŝek (Essen), alvokas Robinson (Manchester-Salford) k. Ŝibaev (Smolensk). **Hindorf** (Hamburg) 0,70 mk. g.; El Holando de "Novulino" 2,50 guld.

*

"FERA GVARDIO DE SAT"

Nicollet (Lyon) 1,50 dol. brikoj por junio, julio k. aŭgusto. **Lvov** (Zinovjevsk) 3 rubl. brikoj por junio, julio k. aŭgusto. **Ŝestunov** Nijni-Novgorod) 3 mk. g. **Michaliĉka** (Elektroperedaĉa) 5 rubl., brikoj ĝis dec. 1927.

*

MUNICIO AL SAT KAJ ĜIAJ ORGANOJ

2419 — 1,20 mk.; 7480 — 2,05 mk.; 771 — 3 fr. fr.; 37 — 3 mk.; 9624 — 3 fr. fr.; 4820 — 0,70 dol.; 578 — 1 mk.

[1]) Vidu n-on 100 de "S-ulo".

ATENTU! *Necesas por bindado* **ekzemplero de Sennacieca Revuo n-o 7 (27)** *Sendu kun markita prezo al 488, 25 New St., London S. W. I.*

ENHAVO:

Presejo: Uns-Produktivgenossenschaft, Leipzig (Germanio)